

handreiking

Zwolle

Handreiking aanpassing historische daken

april 2017

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

Inhoud

Mogelijkheden wijzigingen historische daken	3	
1	Proces	4
2	Wet- en regelgeving	5
3	Algemeen kader	6
3.1	Het ongeschonden dakenlandschap	6
3.2	Kader	6
4	Handreiking	9
4.1	Dakramen	10
4.2	Dakkapellen	12
4.3	Uitsnedes in het dak	15
4.4	Dakterrassen	17
4.5	Dakopbouwen	20
4.6	Zonnepanelen, -collectoren	22
4.7	Zend/ontvangstapparatuur, uitmondungen en klimaatregelininstallaties	24

Mogelijkheden wijzigingen historische daken

Historische daken bepalen mede de monumentale kwaliteit van gebouw en stad

De gemeente Zwolle heeft veel waardevolle en beschermde gebouwen binnen haar grenzen. De historische daken van deze gebouwen bepalen voor een groot deel de monumentale kwaliteit van de gebouwen en van de stad. Van oorsprong werden zolders en kapverdiepingen veelal alleen als opslagruimte gebruikt of als slaapvertrekken voor personeel, waardoor wijzigingen nauwelijks voorkwamen. Maar het gebruik is veranderd en in binnensteden is steeds meer behoefte aan verblijfsruimte direct onder het dak of net daarbuiten. Dit heeft de wens naar meer daglicht en buitenruimte in of op het dak tot gevolg. Gezien de grote kwaliteiten van de monumentale daken en de historische omgeving is een zorgvuldige inpassing van nieuwe daglicht en buitenruimtevoorzieningen noodzakelijk.

Veranderend gebruik - passend gebruik

Met iedere aanvraag voor een nieuwe dakkapel, een dakraam of een uitsnede in een monumentaal dak kan discussie ontstaan over wat kan en past. Ook verzoeken tot het plaatsen van zonnepanelen, noodzakelijke luchtbehandelingskasten of pijpen op het dak maken het spanningsveld over wat wenselijk of nodig is en wat een monument kan “dragen” duidelijk. Historisch materiaal verdwijnt, nieuwe toevoegingen zijn bijna altijd zichtbaar. Soms niet vanaf openbaar toegankelijk gebied maar dan wel voor een aanpalende buurman of vanaf een hoger gelegen gebouw of toren.

Doel handreiking

De handreiking is bedoeld voor de eigenaren van beschermde monumenten in de gemeente Zwolle die een ingreep in hun dak willen plegen. De richtlijnen in de handreiking zijn bedoeld als leidraad of vuistregel voor planontwikkeling, planbeoordeling en planuitvoering. De richtlijnen zijn vuistregels voor veel voorkomende praktijkgevallen en dienen als referentie. Ze zijn niet als vanzelf in alle gevallen toepasbaar. De historische en monumentale waarde van het monument en van de kap zijn altijd uitgangspunt voor welke oplossing dan ook. Aanvragen voor de wijziging van een kap zijn omgevingsvergunningplichtig en worden altijd ter advisering voorgelegd aan de geïntegreerde welstands-/monumentencommissie en indien nodig ook aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De richtlijnen dienen daarbij als toetsingskader. Zodoende blijven monumenten leefbaar voor de toekomst zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de monumentale waarden.

Opbouw van deze handreiking

Allereerst is er aandacht voor het proces en de samenwerking tussen de betrokkenen. Met als uitgangspunt de bestaande monumenten, met en zonder ingrepen, is vervolgens de huidige situatie in Zwolle onderzocht en vastgelegd op foto. Vervolgens zijn de ingrepen gewaardeerd met de huidige kennis en tijdsgeest en advisering door de welstands-/monumentencommissie. Dit is vertaald naar een algemeen kader waaruit vervolgens handreikingen voortvloeien die inzicht geven in de mogelijkheden tot wijzigingen aan een kap.

1 Proces

Het verbouwen van een monument vraagt naast deskundigheid, ook om goede samenwerking tussen alle betrokkenen: de opdrachtgever, de bouwhistoricus, de (restauratie)architect, de vergunningverlener, Monumentenzorg gemeente Zwolle en de welstands-/monumentencommissie. Met goede procesafspraken komt het eindresultaat zowel kwalitatief als qua tijdsduur minder snel onder druk te staan. Daarom volgt nu een handreiking in de procesgang bij de verbouwing van een rijks- of gemeentelijk monument.

Monumentenzorg Zwolle

Monumentenzorg van de gemeente Zwolle is het eerste aanspreekpunt voor een restauratie of bouwinitiatief aan een rijks- of gemeentelijk monument. Geadviseerd wordt om in een zo vroeg mogelijk stadium van een plan, soms al bij een idee, contact op te nemen met monumentenzorg. Monumentenzorg beschikt over expertise op het gebied van monumenten en meer specifiek over de monumenten in de gemeente Zwolle. Met hen wordt besproken hoe de procesgang in dit specifieke geval het beste kan lopen. Monumentenzorg verstrekt beschikbare informatie, wijst op ontbrekende relevante informatie en zet lijnen uit naar te betrekken adviseurs zoals de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en/of de welstands-/monumentencommissie.

Welstands-/monumentencommissie

De omgevingsvergunningaanvraag wordt overeenkomstig de Wabo altijd voor advies voorgelegd aan de welstands-/monumentencommissie. De commissie toetst de voorgestelde wijzigingen primair aan het belang van de instandhouding van de monumentale waarde van het betreffende gebouw. Daarbij wordt gerefereerd aan het gemeentelijke instandhoudingsbeleid (beleidsnota monumentenzorg en archeologie, uitvoeringsvoorschriften, eventueel bestemmingsplan, etc.) en aan de beschikbare bouwhistorische gegevens. Tot zover is het oordeel afkomstig van de monumentencommissie.

Als de aanvraag (mede) betrekking heeft op toevoegingen van nieuwe elementen op, aan of bij het monument, wordt de aanvraag mede beoordeeld op vormgevings- en dus welstandsaspecten. Hier is de welstandscommissie aan het woord en wordt gerefereerd aan de in deze nota geformuleerde welstandscriteria voor monumenten.

In geval van cultuurhistorisch waardevolle objecten kan op grond van de Wabo of het bestemmingsplan een vergunning nodig zijn. Bovenstaande is hier overeenkomstig van toepassing.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

2 Wet- en regelgeving

Wat is er al aan landelijke of gemeentelijke regelgeving en beleid en welke regels bepalen mede voor Zwolle het bestaande beleid?

- **Landelijk- Wabo**

Met de inwerkingtreding van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 2010) is onder meer de Monumentenwet 1988 geïntegreerd in de Wabo. Daardoor is voor wijzigingen aan rijksmonumenten een omgevingsvergunning nodig. Voor wijzigingen aan het exterieur en beschreven interieuronderdelen van een gemeentelijk monument geldt op grond van de Erfgoedverordening Zwolle en de Wabo eveneens een omgevingsvergunningplicht. Naast de Wabo zijn ook het Besluit Omgevingsrecht (Bor) en de Ministeriele regeling omgevingsrecht (Mor, indieningsvereisten) van toepassing.

Het is de verwachting dat per 2019 de Omgevingswet in werking zal treden waarin bovenstaande regelgeving zal worden geïntegreerd.

Vergunningvrijheid; met ingang van 1 januari 2012 is geen vergunning meer nodig voor

- 1 Gewoon onderhoud, voor zover materiaalsoort, vormgeving, detaillering, profilering, kleur en aanleg niet wijzigt.
- 2 Een activiteit die uitsluitend leidt tot inpartijde veranderingen van een onderdeel van het monument dat uit het oogpunt van monumentenzorg geen waarde heeft.

Eigenaren van monumenten kunnen voor meer informatie over wat hier onder valt contact opnemen met het Monumentenzorg van de gemeente Zwolle.

- **Gemeentelijk - Welstandsnota, bestemmingsplan en diverse gemeentelijke verordeningen en beleidsregels.**

Als de aanvraag (mede) betrekking heeft op toevoegingen van nieuwe elementen op, aan of bij het monument, wordt de aanvraag mede beoordeeld op vormgevings- en dus welstandsaspecten. Ook hierover adviseert de welstands-/monumentencommissie en wordt getoetst aan de in de welstandsnota geformuleerde welstandscriteria voor monumenten (zie hiervoor de vigerende Welstandsnota). Daarnaast moet een eigenaar rekening houden met de *'Uitvoeringsvoorschriften voor onderhoud en herstel van beschermde monumenten'* en wordt in de *'nadere regels vergunningvrije werkzaamheden gemeentelijke monumenten Zwolle'* aangegeven welke werkzaamheden aan monumenten zonder vergunning kunnen worden uitgevoerd.

3 Algemeen kader

3.1 Het ongeschonden dakenlandschap

Waardevolle historische daken

De monumentale kwaliteiten van de binnenstad van Zwolle worden voor een groot gedeelte bepaald door de historische bebouwing en het dakenlandschap in de stad. In de loop van eeuwen zijn er verschillende dakconstructies, dakvormen en dakbedekking gebruikt die de vorm en het beeld van de historische dakenlandschap heeft gevormd. Elke periode kent daarnaast ook zijn eigen vormgeving in dakkapellen, dakvensters of andere decoratieve dakversiering. Kenmerkend zijn bijvoorbeeld de hoge, steile kappen met gesloten dakvlak (zonder openingen) bedekt met rode of gesmoorde pannen van de middeleeuwse huizen. Of de kleinere versie daarvan uit de 18de en 19de eeuw met vaak een kleine dakkapel of -venster op het voorschild. Maar ook zijn de afgeknotte schilddaken bedekt met gesmoorde pannen of zink kenmerkend voor daken uit de 19de eeuw. Ook de geglazuurde dakpannen en aangekapte dakkapellen uit de vroege 20ste eeuw behoren tot het historische beeld. Al deze daken uit verschillende periode met elk hun eigen vorm en materialisering en dakversiering zijn zichtbaar in het dakenlandschap van Zwolle. Ze vertellen ons over de historie van Zwolle, over de bouwgeschiedenis en hoe de gebouwen gebruikt zijn. Daarnaast dragen ze bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad. Bij beschermde monumenten is niet alleen het exterieur beschermd maar vaak ook het interieur. Voor het dak betekent dit dat naast de vorm en de architectuur ook het materiaal waaruit het dak en de interne constructie bestaat beschermd is en zo veel mogelijk behouden moet worden.

De waarden van historische daken van beschermde monumenten zijn onlosmakelijk verbonden met het gebouw en moeten altijd in samenhang worden gezien. Van belang zijn de volgende onderdelen:

De contouren: de vorm en nokrichting van het dak.

De architectuur: maat en schaal en de verhoudingen, positionering, uitvoering, detaillering.

Het historisch materiaal: hoe is het gebouwd, welke constructie en welke materialen zijn toegepast.

Het karakter: een gesloten of open dakvlak, formele of informele dakzijden.

3.2 Kader

10 Uitgangspunten voor het omgaan met monumenten

In 2008 is door de Federatie Welstand in samenwerking met de regionale welstands- en monumentenorganisaties een publicatie uitgebracht; "10 uitgangspunten voor het omgaan met monumenten".

Het is een onderliggende basis waarom en hoe er in algemene zin naar monumenten gekeken en hoe deze worden gewaardeerd:

Datum

april 2017

Ons kenmerk

Handreiking aanpassing historische daken

1. Het maatschappelijk belang van monumenten. Monumenten vormen onderdeel van ons collectief geheugen, ze zijn van ons allemaal.
2. Levende monumenten veranderen. Het gaat erom dat we onze monumenten gebruiken en niet verbruiken.
3. Waarin zit de waarde van beschermde monumenten? Ieder monument heeft zijn specifieke waarde, ieder bouwplan vraagt om een individuele aanpak.
4. De voortgaande geschiedenis van bouw en gebruik. Een rijke bouw- en gebruiksgeschiedenis maakt monumenten interessant.
5. Het huidige monument als uitgangspunt. Behoud heeft altijd voorkeur boven vernieuwing.
6. Drie schaalniveaus. Van omgeving, type monument tot detaillering; elk schaalniveau is van belang.
7. Het monument in zijn omgeving. Van belang is dat bij wijziging aan een monument wordt aangesloten bij de karakteristieken van de omgeving.
8. Structuur en stijl van monumenten. De verschijningsvorm van monumenten drukt iets uit over tijd, plaats, functie en opdrachtgever.
9. Constructies, materialen, kleuren en detail. Zij bepalen de fysieke ouderdom van het monument en zijn essentieel voor de monumentale waarde.
10. Een wereld vol monumenten voor de toekomst. Met elkaar werken we aan een wereld vol monumenten voor de toekomst.

Waarden en uitgangspunten voor de kap

Met bovenstaande fundamentele onderlegger formuleren we daarnaast onderstaande belangrijke waarden en uitgangspunten voor de kap als onderdeel van het monument die de basis van deze handreiking en van de toetsing van aanpassingen vormen.

Waarde van de gesloten kap

- De monumenten in Zwolle vormen door hun aantal een substantieel onderdeel van de stad en het beschermd gezicht. De daken van monumenten zijn historisch gezien altijd gesloten geweest en beeldbepalend voor de historische stadskern. Functioneel gezien waren zij vroeger enkel voor opslag noodzakelijk.

Uitgangspunt: Behoud van de gesloten kap is zeer waardevol vanuit historisch besef voor ons collectieve geheugen en voor de karakteristiek van het gebouw en de bouwhistorische waarde.

Behoud van leefbaarheid gebouw

- Belangrijk is dat monumenten niet alleen geconserveerd worden voor de toekomst. Er wordt gewerkt en gewoond. Nieuwe woon/gebruiksruimte in de kap is een onderdeel van ruimte bieden aan, en het leefbaar houden van de stad. In het algemeen wordt wonen in de kaplaag toegestaan, mits dit niet ten koste gaat van de kap en de constructie hiervan, bijvoorbeeld aantasting door te veel of te grote dakkapellen of te grote ingrepen ter realisering van buitenruimte.

Uitgangspunt: kijk bij het monument wat mogelijk is en vind een balans tussen behoud van de monumentale waarde en de aantoonbare noodzakelijke ingreep in de kap.

Waarde van het gebouw

- Er zijn verschillende soorten beschermde gebouwde monumenten. In Zwolle bestaan rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. Daarnaast heeft Zwolle een beschermd stadgezicht. De waarde van een beschermd monument kan zijn gelegen in de bouwwijze, de architectuur, het materiaal, de functie of van waarde zijn vanwege een belangwekkende gebeurtenis of persoon die aan het monument verbonden is. Met ander woorden, een beschermd monument is van algemeen belang wegens haar schoonheid, haar betekenis voor de wetenschap of haar cultuurhistorische waarde.

Uitgangspunt: Bouwhistorisch- of architectuurhistorisch onderzoek, vastgelegd in een rapportage, is altijd noodzakelijk om de specifieke waarde te duiden en kan ook de transformatieruimte aanduiden. Het onderzoek is uitgangspunt voor het ontwerp.

Noodzakelijkheid van de ingreep

- Uit sommige voorbeelden spreekt dat het de eigenaar er veel aan is gelegen de (woon)ruimte optimaal te kunnen benutten.

Uitgangspunt: De noodzakelijkheid van de ingreep in de kap/wens van de eigenaar-gebruiker kan nooit doorslaggevend zijn maar speelt in de afweging van monumentenbelang en gebruikersbelang wel een rol. Het monumentenbelang prevaleert, de noodzaak moet worden aangetoond.

Uitvoering van de ingreep

- Monumenten worden gekenmerkt door bijzondere architectonische en bouwhistorische details. Zowel eigentijdse als historiserende toevoegingen zijn mogelijk.

Uitgangspunt: Toevoegingen aan, op of bij monumenten worden op herkenbare wijze vormgegeven. Hierbij vormen de historische stijkenmerken van het object de inspiratiebron. Er is aandacht voor zorgvuldige detaillering en materiaalkeuze.

4 Handreiking

Deze handreiking is bedoeld voor de eigenaren van beschermde monumenten in de gemeente Zwolle die één van de volgende wijzigingen in hun dak willen uitvoeren:

- 4.1. dakramen
- 4.2. dakkapellen
- 4.3. uitsnedes in het dak
- 4.4. dakterrassen
- 4.5. dakopbouwen
- 4.6. zonnepanelen en -collectoren
- 4.7. zend/ontvangstapparatuur en klimaatregel-installaties (waaronder afvoerpijpen)

De handreiking kan worden gebruikt bij het maken van plannen en bij de aanvraag om een omgevingsvergunning. Zij dient als referentie voor wijzigingsmogelijkheden aan een dak maar is niet als vanzelf in alle gevallen toepasbaar. De monumentale waarden zijn altijd uitgangspunt voor welke oplossing dan ook. Als een eigenaar een andere oplossing voor ogen heeft dan welke in deze handreiking staan opgenomen dan wordt deze niet bij voorbaat afgewezen maar aan de hand van het algemeen kader en de aanwezige monumentale waarden beoordeeld.

Voor een wijziging in de kap is altijd een omgevingsvergunning nodig. De aanvraag wordt ter advisering voorgelegd aan de geïntegreerde welstands-/monumentencommissie en indien nodig ook aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De handreiking dient daarbij als toetsingskader.

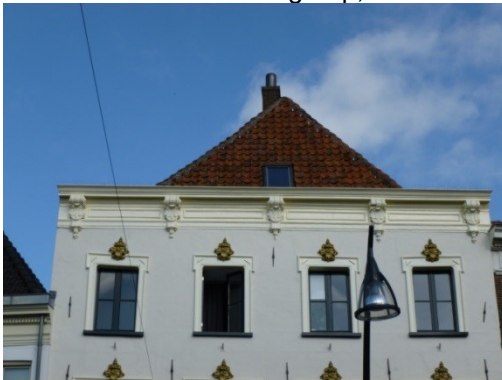
Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

4.1 Dakramen

Dakramen zijn in vele uitvoeringen te vinden in Zwolle. Ze vormen misschien wel de minst rigoureuze ingreep in een dak naast dakkapel of uitsnede. Toch is er nog het nodige over te zeggen. Onderstaande voorbeelden geven richting:

- De hoeveelheid en maatvoering van de ramen en de clustering in het dakvlak zorgen voor een te forse ingreep, te veel materiaal verlies en gesloten karakter verstoord.

+ Een zeer bescheiden dakraam kan ook in het voordakvlak.
De situering en maatvoering in het dakvlak zijn bepalend voor een evenwichtige ingreep.

+ Passend binnen de maximale afmetingen 78 x 118 centimeter. Situering en maatvoering zijn passend bij het dakvlak.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

Handreiking dakramen:

Algemeen:

- Plaatsing niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied heeft de voorkeur.
- Constructie kap dient gerespecteerd, dus ramen tussen spanten, sporen en dakpannen plaatsen.

Plaatsing en aantal:

- In een dakvlak maximaal 1 dakraam per 8,00 meter gevelbreedte, op één hoogte geplaatst en niet in combinatie met andere ingrepen in het dakvlak.
- Plaatsing laag in het dakvlak, maximaal 3 rijen dakpannen boven de goot.

Maatvoering en afmetingen:

- Afmetingen: staand formaat maximaal 78 centimeter breed en 118 centimeter hoog.

Vorm:

- Dakramen zijn vaak standaardelementen ook leverbaar in een klassieke uitvoering.
- Een dakraam moet niet verstorend werken in het karakter van het dak, bij een hoog dak een staand model toepassen.

Materiaalkeuze en kleur:

- Standaarddakramen hebben een standaard antracietkleurige metalen omlijsting.

Niet gestandaardiseerde oplossingen kunnen soms uitkomst bieden juist vanwege de monumentspecifieke eigenschappen van een gebouw.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

4.2 Dakkapellen

Dakkapellen bepalen door hun afmetingen en uitvoering al gauw het beeld van het dak. Ook de welstandsnota heeft voor niet monumenten duidelijke kaders om de dakkapel als een ondergeschikt bouwdeel vorm te geven ten opzichte van het dakvlak. Voor een monument wordt aanvullend met extra aandacht gekeken naar de monumentale waarde van de kap en de historische context.

- Afwijkende maatvoering bij reeksen zijn zeer storend en er zijn te grote afmetingen toegepast. Zo ontstaat een rommelig “achterkant karakter”.

+ Moderne vormgeving in aansluiting op historische architectuur.

+ Gelijkvormige reeks met zorgvuldige detaillering.

Datum

april 2017

Ons kenmerk

Handreiking aanpassing historische daken

+ Hoeveelheid niet storend, integraal onderdeel gevelcompositie.

+ Transparante vormgeving, ranke detaillering.

+ Aandacht voor de architectonische vormgeving.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

Handreiking dakkapellen

Algemeen:

- De dakkapel is gelijkvormig aan eerder geplaatste dakkapellen op het betreffende dakvlak van het bouwblok.
- De dakkapel is een ondergeschikte toevoeging aan het hoofdgebouw.

Plaatsing en aantal:

- Bij meerdere dakkapellen in hetzelfde bouwblok regelmatige rangschikking op horizontale lijn, dus niet boven elkaar gerangschikt.
- Bij een individueel hoofdgebouw gecentreerd in het dakvlak of gelijk aan geleding voorgevel.
- Minimaal 1,00 meter dakvlak boven en aan weerszijden van de dakkapel, afstand tot boven dak verticaal gemeten, afstand tot zijkant gemeten aan de bovenzijde van de dakkapel (bij kilkepers gemeten aan de onderzijde/dakvoet van de dakkapel).

Maatvoering:

- Hoogte maximaal 50% van de in het verticale vlak geprojecteerde hoogte van het dakvlak met een maximum van 1,50 meter. gemeten vanaf voet dakkapel tot bovenzijde dakrand.
- Breedte maximaal 1,00 meter.

Vormgeving:

- Plat afgedekt of kapvorm gerelateerd aan architectuurbeeld.
- Gevelgeleding gelijk aan de gevelgeleding van het hoofdgebouw .
- Indeling en profielen van kozijnen gelijk aan die van de gevelramen en kozijnen van hoofdgebouw
- Zorgvuldige detaillering aansluitend op bestaande architectuurkenmerken dan wel met specifiek ontworpen eigen kenmerken.

Materiaal en kleur:

- Materiaal- en kleurgebruik gevels, kozijnen en profielen afgestemd op gevels, kozijnen en profielen hoofdgebouw.
- Geen dichte panelen wanneer de dakkapel is geplaatst in het voordakvlak, eventueel alleen in ondergeschikte mate tussen de glasvlakken in een dakkapel geplaatst in het achtererfgebied.
- Zijwanden dakkapel in zink of traditionele materialen gerelateerd aan architectuurstijl uitgevoerd.

4.3 Uitsnedes in het dak

Een uitsnede betekent per definitie altijd verlies van historisch materiaal. Een dergelijke ingreep is in principe dan ook niet mogelijk, uitzonderingen daar gelaten. In een enkel geval kan dit een oplossing bieden bij het creëren van buitenruimte, wat doorslaggevend kan zijn voor een goed gebruik van het gebouw in de toekomst. Bepalend is dat de contouren van het dak zichtbaar blijven, de historische waarde van de kap niet als 'hoog' is gewaardeerd (bouwhistorisch/architectuurhistorisch onderzoek moet dit uitwijzen), de ingreep niet zichtbaar is vanuit openbaar gebied en de ingreep architectonisch in relatie tot het dakvlak is uitgevoerd.

- Maatvoering en plaatsing tegen dakrand, verlies van te veel historisch materiaal en zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied, aantasting architectuurbeeld.

- Bij de rechter woning is het hele achterdakvlak verdwenen. De contouren van het dak zijn weg. Zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.

- + Contouren van het dak zijn duidelijk zichtbaar, de uitsnede is bescheiden ten opzichte van het totale dakvlak, niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied. Beperkt verlies historisch materiaal.
- Meerder ingrepen in één dakvlak.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

Handreiking uitsnedes in het dak

Algemeen:

- Alleen bespreekbaar wanneer er geen buitenruimte aanwezig is.
- De uitsnede is een ondergeschikte ingreep in de kap.
- Een uitsnede is mogelijk bij daken met een “indifferente” waardering zoals blijkt uit het bouwhistorisch rapport.
- Een uitsnede bij daken met een “positieve” of “hoge” waardering, zoals blijkt uit het bouwhistorisch rapport, is afhankelijk van de constructie en materialen van de kap.

Situering:

- Niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.
- Niet in het voordakvlak.

Plaatsing en aantal:

- Eén uitsnede per kap in een verder gesloten dakvlak.
- Minimaal 1,00 meter dakvlak rondom de uitsnede, afstand tot boven en onderkant dak verticaal gemeten, afstand tot zijkant gemeten aan de bovenzijde van de uitsnede.
- Bestaande dakrand/goot aan de onderzijde van de uitsnede in het dakvlak blijft aanwezig.
- In het dakvlak zijn geen andere ingrepen aanwezig (dakramen, dakkapel) afgezien van (bestaande) afvoerpijpen.
- Bestaande dakspanten blijven gehandhaafd.
- Er is geen verticale veiligheidsconstructie (hekwerk etc.) nodig.

Maatvoering:

- Hoogte maximaal 2,00 meter. gemeten vanaf voet uitsnede tot bovenzijde dakrand.
- Breedte in totaal maximaal 20% van de breedte van het dakvlak, gemeten vanaf de noklijn, met een maximum van 3,00 meter.

Vormgeving:

- Zorgvuldige en sobere detaillering.

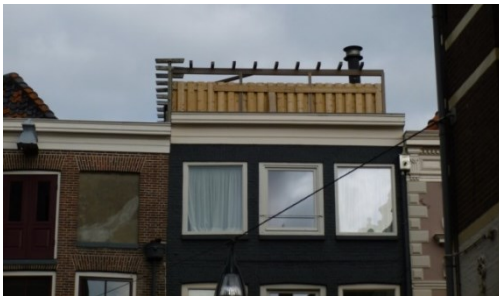
Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

4.4 Dakterrassen

Dakterrassen bieden een extra buitenruimte als er geen eigen tuin of binnenplaats is. De “kroon” op het dak neemt echter al snel visueel storende vormen aan en/of zorgt voor een constructieve aantasting van de kap van het monument.

— Opvallend houten hekwerk ten koste van de contouren van de kap. Zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.

— Aantasting van de contouren van de hoofdvorm. Schutting en pergola tasten bestaande architectuur aan. Zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.

— Te complex, te veel, twee terrassen op twee niveaus met trap over dakvlak, aantasting hoofdvorm.

Datum

april 2017

Ons kenmerk

Handreiking aanpassing historische daken

 Transparant stalen hek in kleur passend bij gevels.

 Groot transparant maar niet zichtbaar van openbaar toegankelijk gebied. Contouren van het dak zoals zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied blijven in tact.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

Handreiking dakterrassen

Algemeen:

- Alleen een dakterras wanneer geen ander buitenruimte aanwezig is.
- Het dakterras is een ondergeschikte toevoeging aan het hoofdgebouw.

Situering:

- Niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.

Plaatsing en aantal:

- Op een bestaand afgeknot dak of plat dak.
- Het dakterras is minimaal 2 meter vanaf de voorgevel bovenzijde dakrand gesitueerd.
- Minimaal 1.00 meter terugliggend vanaf de overige dakranden.

Maatvoering:

- Gerelateerd aan de afmetingen van het platte dak.

Vormgeving en detaillering:

- Vormgeving volgt uit bestaande gevelopbouw als opgaande rand.
- Hekwerken zijn ontworpen en hebben ontworpen detaillering.
- Groene afscheidingen kunnen worden meegenomen in het ontwerp.
- Geen pergola's of constructies hoger dan 1,50 meter.

Materiaal en kleur:

- Donkere kleurstelling spijlenhekwerk of een glaspaneel.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

4.5 Dakopbouwen

Dakopbouwen kunnen in uitzonderlijke situaties uitkomst bieden bij het creëren van een nieuwe (gebruiks)laag. Een bijzondere architectonische vormgeving die tevens recht doet aan het monument is daarbij een voorwaarde. Cruciaal zijn vormgeving en detaillering. Gezien de uitzonderlijke situaties en de daarbij benodigde unieke architectonische vormgeving is geen standaard toetsingskader in deze handreiking opgenomen.

— Dakopbouw is te dominant in relatie tot bestaande dak. Te grove detaillering van materiaal (grote golf) en afwerking.

— De terughoudende kleur compenseert de geslotenheid niet. Ook is de dakopbouw (vaak vanuit de goot, verdiepingshoog) te groot met een armoedige en grove uitvoering. Een aantasting van de individualiteit van het dak.

Datum

april 2017

Ons kenmerk

Handreiking aanpassing historische daken

Een zeer uitzonderlijke dakopbouw. Alleen mogelijk bij bijzondere monumenten en in bijzondere situaties.

Serreopbouw in kapvorm.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

4.6 Zonnepanelen, -collectoren

Zonnepanelen kunnen rekenen op een grote sympathie als het gaat om het nut en de noodzaak om een (duurzame) bijdrage te leveren aan het milieu. Zonnepanelen zijn er in verschillende uitvoeringen, tinten (van blauw en rood tot donker antraciet) en randafwerkingen. Het high-tech uiterlijk en de rangschikking op een dakvlak maken de panelen al snel een beeldbepalende aantasting van het karakter van een monument. Op platte daken zijn zonnepanelen onder voorwaarden toegestaan. Voor hellende daken geldt dat de panelen vanaf openbaar toegankelijk gebied niet zichtbaar mogen zijn en het (historische) dak met constructie en pannen niet wordt aangetast. De omgevingsvergunning wordt geweigerd als hierbij de cultuurhistorische waarden onevenredig worden aangetast.

- Zichtbaar voor de omgeving, onevenwichtige situering van de panelen.

+ Op een plat dak, contouren gebouw worden niet aangetast. Niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied, ruime afstand tot de dakrand.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

Handreiking zonnepanelen, -collectoren

Algemeen:

- Zonnepanelen/-collectoren zijn niet toegestaan op of in zeer waardevolle historische daken, zoals kan blijken uit een bouwhistorisch rapport. Dit zijn bijvoorbeeld bijzondere dakvormen zoals ronde, veelhoekige, spitse, bolle en holle daken en/of bijzondere dakbedekking zoals lei, riet, zeldzame dakpannen, koper, een bijzonder dakpatroon, inclusief de onderliggende dakconstructie.
- De dakpannen worden niet verwijderd en de historische kapconstructie wordt gerespecteerd. Indien sprake is van daken met een "indifferente" waardering, zoals blijkt uit een bouwhistorisch rapport, kan worden gezocht naar een oplossing op maat.

Situering:

- De panelen/-collectoren zijn niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.
- De panelen/-collectoren zijn niet zichtbaar vanaf de volgende 'publieke gebouwen':
  - de Peperbus (Ossenmarkt 42), gezien vanuit de beveiligingsconstructie op de eerste omloop;
  - Museum de Fundatie (Blijmarkt 20), gezien vanuit de ramen van de uitbreiding 'de wolk';
  - het stadhuis (Grote Kerkplein 15), gezien vanuit alle ruimtes;
  - de Sassenpoort (Sassenstraat 53), gezien vanuit alle binnenruimtes.
- De afstand tot de dakrand, de hoekkepers en de nok bedraagt minimaal 4 pannen.

Plaatsing en aantal:

- Plat dak: afstand tot de dakrand groter of gelijk aan twee maal de hoogte van het hoogste paneel/collector, echter minimaal 1 meter vanaf de dakrand.
- Plat dak: de panelen/-collectoren hebben een maximale hellingshoek van 20 graden.
- Hellend dak: de hellingshoek van de panelen/-collectoren is gelijk aan de helling van het dakvlak.
- Randapparatuur wordt inpandig aangebracht op een zo min mogelijk schadelijke wijze.

Maatvoering:

- Geen randvoorwaarden.

Vormgeving:

- De panelen/-collectoren worden in een eenduidig en regelmatig patroon aangebracht.

Materiaal en kleur:

- De kleur van de panelen/-collectoren, de bevestigingsmiddelen en de randafwerking sluit aan bij de kleur van de onderliggende dakbedekking.

Datum

april 2017

Ons kenmerk

Handreiking aanpassing historische daken

4.7

Zend/ontvangstapparatuur, uitmondungen en klimaatregelininstallaties

Dit onderdeel omvat alle vormen van apparatuur voor zendinstallaties en klimaatbeheersing. Hieronder vallen ook kachelpijpen, afvoerpijpen, airco's en schotels. Het zijn over het algemeen op functionele wijze geplaatste- en vormgegeven toevoegingen die geen positieve bijdrage leveren aan het monument en zijn omgeving. De mogelijkheden voor plaatsing van deze toevoegingen zijn dan ook beperkt en vragen een kwalitatief vormgegeven oplossing.

— Maatvoering, tuidraden en standaard uitvoering, in kleur, hoogte en vorm storend.

— Willekeurige plaatsing, geen aandacht voor uitvoering en vormgeving.

+ Terugliggend geplaatst, bescheiden opstelling midden op dak en donkere kleur.

Handreiking Zend/ontvangstapparatuur, uitmondingen en klimaatregelininstallaties

Algemeen:

- Voor afvoerpijpen; bestaande schoorstenen vormen het uitgangspunt voor afvoer.
- Zend- en ontvangstapparatuur is niet toegestaan op monumenten, tenzij een oplossing in de nabijheid van het monument technisch niet mogelijk is en de apparatuur een groot maatschappelijk doel dient.
- Zend- en ontvangst apparatuur is enkel toegestaan op platte daken van monumenten indien niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.

Situering:

- Klimaatinstallaties zijn inpandig in de kap geplaatst tenzij op overtuigende wijze anders architectonisch opgelost.
- Zend- en ontvangstapparatuur is zo gesitueerd dat zij het monument visueel- en constructief zo min mogelijk schaden.
- Zend- en ontvangstapparatuur op platte daken, zo ver mogelijk teruggeplaatst van de dakrand.
- Nieuwe afvoerpijpen worden inpandig opgelost.

Plaatsing en aantal:

- Afvoerpijpen door het dakvlak: zo veel mogelijk geclusterd geplaatst. Indien technisch mogelijk in één afvoer vormgegeven, niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied. Los van dakranden en kepers geplaatst.

Maatvoering:

- Nieuwe afvoerpijpen worden inpandig opgelost. Op het dak is maximaal een afvoer van 50 centimeter. zichtbaar.

Vormgeving:

- Klimaatinstallaties buiten de kap geplaatst worden getoetst aan de welstandscriteria voor monumenten in de Welstandsnota.

Materiaal en kleur:

- Apparatuur, installaties en pijpen op het dak altijd in een donkere kleur uitvoeren.

Datum april 2017
Ons kenmerk Handreiking aanpassing historische daken

Colofon:

Gemeente Zwolle in samenwerking met Het Oversticht

ir. A.H.M. Geerdink, Het Oversticht
drs. M. van Zanten, Het Oversticht
ing. J.S. Rühl, Het Oversticht
J.T. Teunis, gemeente Zwolle
mr. H.L. Kranenburg, gemeente Zwolle
H. van der Werf, gemeente Zwolle
C.D. Borst, gemeente Zwolle

april 2017

Disclaimer:

De gebruikte afbeeldingen zijn ter illustratie van de tekst opgenomen en betreft niet in alle gevallen ook daadwerkelijk een monument.